NECENZUROVANÝ NEZVAL

Vítězslav Nezval: Básně I
Editor Milan Blahynka
Host, Brno 2011

„Naše životy jsou truchlivé jak pláč / Jednou k večeru šel z herny mladý hráč“ – kdo by neznal slavného Edisona! Kdekoliv se vyskytne něco těžkého, co drtí, tušíme, s čím se to bude rýmovat. Nezval se nám jeví notoricky známý, objevený, a to neznámé je asi politické, a tudíž to nestojí za to. Chyba lávky! Znovuzrozená *Česká knižnice* přišla se sympatickým třísvazkovým projektem výběrové edice Nezvalovy poezie, a že je co objevovat, vyjde najevo velmi záhy. Snad mi větší znalci prominou, že starý holano- a halasovec na tomto místě vyslovuje respekt básníkovi „prudké přeludnosti“; ostatně nikdo jiný se toho neujal.

V prvním svazku pro nás vědecká rada připravila první fáze Nezvalovy tvorby od *Mostu* přes *Pantomimu* a *Básně noci* k *Pěti prstům*. Protože se vychází z prvních vydání, objevuje se *Pantomima* v nekrácené podobě i s *Podivuhodným kouzelníkem*, na nějž *Básně noci* šalamounsky už jen odkazují s prosbou, aby si jej v daném kontextu čtenář ze stran 111–140 přečetl znovu. Místo mezi *Pantomimou* a *Básněmi noci* zaujímá *Rozdělená*, Nezvalem zamýšlený celek sestávající z *Básní na pohlednice*, *Nápisů na hroby*, „básně noci“ *Diabolo* a z *Blíženců*. Jelikož se jedná o název edičně konstruovaný, je *Rozdělená* takto titulována v hranatých závorkách. Textově se opakují jen dvě básně z *Mostu*, převzaté do *Pantomimy*, a popěvek z *Diabola*, objevivší se coby *Barkarola* v *Pěti prstech*.

Jak uvádí ve velmi zhuštěném komentáři editor Milan Blahynka, možnost nevydávat znění poslední ruky *„se ukazuje jako požehnání“* (s. 432). Protřelejším čtenářům je známo, jak Nezval v 50. letech své sbírky vykuchával a své *Dílo* tím vlastně falšoval. Sám jsem v sedmnácti letech četl Nezvalovu „jedničku“ (*Básně 1919–1926*) netuše, oč lepším zážitkem by bylo už tehdy mít po ruce úplné a nepozměněné znění. Nezval dýchá teprve tehdy, mohou-li vedle sebe stát básně, prozaické útržky, náčrty scénářů a skici, lehounké popěvky vedle složitějších skladeb. O vyházených děvkách, Pánubohu a vůbec jakýchkoli podezřelejších motivech nemluvě. Prostě kastrace.

K dispozici jsme sice měli faksimile *Pantomimy* nebo třeba vydání *Básní noci* z *Květů poezie*, vycházející ze stabilní textové podoby před drastickými zásahy. Básně vyhozené Nezvalem se zase postupně objevovaly v dalších, posmrtně vydávaných svazcích starého *Díla*; cyklus *Ozvěna ulice* vyšel například v *Básních všedního dne*, redigovaných Jiřím Tauferem. Pomysleme ale na básně, které byly pozměněny, a neměly tudíž šanci promlouvat v nezmrzačené podobě! Na *Mireio 1923*, *Židovský hřbitov* nebo překvapivě pesimistickou *Historii šesti prázdných domů*! Proto považuji zpřístupnění poetistického a „postpoetistického“ díla v jeho původní podobě za mimořádný počin, naprosto nezbytný pro pochopení české poezie.

Pokud bych měl dejme tomu jako sedmadvacetiletý čtenář české poezie v roce 2012 říci, co si z četby odnáším, pak je to jednak úžas nad plností a samozřejmostí Nezvalova hlasu a zároveň mírné zklamání z poměrné nešírokého, ba plochého zásobníku exotických radovánek, který bych definoval jako koktejl z rulety v Monte Carlu, Fairbanksova lasa a javánského pobřeží na obzoru, popíjený na mariánskolázeňské kolonádě. Nemíním ani tak to, že si mladá česká avantgarda s výjimkou Biebla exotické kraje pouze představovala, jako spíš narážím na jistou (možná jen zdánlivou) neohrabanost imaginace, která toho o vzdálených krajích prostě tolik neví; snad je to dáno tím, že slovo „Jáva“ v době sňatků na Seychelských ostrovech může samo o sobě podmaňovat jen s krajními obtížemi.

O klasice rozsáhlejších skladeb netřeba rozvlekle debatovat. Možná jen na okraj bych podotkl, že i mne okouzluje básníkův vtip, který geniální intuicí dovede nadlehčit už příliš zatěžkanou stavbu. Oceňuji také stručný rozbor reálií z Edisonova života, podaný v komentáři, který ukazuje, že vynálezcovu biografii měl básník v malíku. Konečně je mi sympatické dvojverší: *„Odpusťte mi dobrá příští pokolení / žil jsem v době kdy se rytmus stále mění“*, které mi ukazuje, že básník si byl svého chameleonství vědom. Třeba je svoboda, jak ji vnímáme u básníka Nezvalova typu, natolik obtížně slučitelná s nějakou morální přísností, že vyčítat mu poúnorové kotrmelce by bylo jako vyčítat dítěti bouli na hlavě. Tak nebo onak, znalost pohlednicových básní si o dříve vynechaný *Revolver „s tajnými dveřmi do záhrobí“* rozšiřuji s potěšením, stejně jako mě baví verš *„Nikomu dosud nedala“*, v padesátých letech umravněný na *„Onehdy hořce plakala“*.

Nejvíc jsem si užil básně relativně méně známé, cyklus *Ozvěna ulice*, překvapivě hmatatelný, zmíněnou *Historii šesti prázdných domů* a další kusy a kousky, které relativizují obraz Nezvala jako bezstarostného pupkáče, který se ponořen do šampusu za zvuků orchestrionu chechtá na celé kolo. Ne že by Sláva Nezval byl básníkem tajné bolesti; náznaky tragiky u něj vyznívají originálně jako jedna ze střídajících se masek. Narážím ale na ztuhlost standardního literárněhistorického výkladu, ve kterém temné tóny vnáší do české avantgardy teprve debuty Halase, Závady a Zahradníčka. Nezval není básník zaměřený jen na paprsky rozkládající se v mydlinkách poezie. Aby mohl označovat žárovky jako *„vločky Riviéry“*, potřebuje „noční“, „temné“ motivy. Kdo by snad byl na pochybách nad *Podivuhodným kouzelníkem*, ať si přečte *Diabolo* nebo *Židovský hřbitov*: říkám to s plným vědomím objevitele Ameriky, spadnuvšího z višně.

Když už jsem se tedy vypsal z pocitu návštěvníka Louvru, který měl na svou prohlídku jedno odpoledne a právě se vymotal do Tuilerií, rád bych podotknul jednu věc, kvůli které jsem o recenzní výtisk vlastně požádal. Mrzí mne, když kdokoli pokládá novou nezvalovskou edici za podfuk a snaží se ji bagatelizovat poukazem na údajně pochybnou osobu editora. Mně osobně je to jedno; jsem antikomunista a jsem někdo, kdo vidí kvalitu poezie i kvalitu připravené edice. Obé je i při zběžném prolistování, i po bližším přezkoumání nepopiratelné. Snad by edici v budoucnu stejně dobře připravil někdo z mladých badatelů, kteří organizují konferenci Neviditelný Nezval. Pochybuji však, že by ji někdo v daném termínu připravil líp. Opakuji, pro mne je nový Nezval počinem vynikajícího odborníka.

Rámcový ediční program *České knižnice* (www.kniznice.cz) původně počítal s výběrem od *Pantomimy* po *Absolutního hrobaře*, nové rozvržení – avizované v komentáři – po prvním svazku chystá Nezvala surrealistu a ve třetím svazku *Hořké balady* i něco z padesátých let. Zda se povede přesvědčivě objevit i „třetího“ Nezvala, je pro mne otázkou. Také váhám, jestli by nebylo bývalo možné zařadit místo *Mostu*, který jistě hraje významnou roli v genezi Nezvalovy poetiky, *Menší růžovou zahradu* anebo zkompletovat *Skleněný havelok*. Vyřazením *Menší růžové zahrady* hrozí překlopení tabu na druhou stranu; hypotetický Nezval, který neodevzdá svůj lístek ve znamení revoluce, zůstane pro někoho méně důvtipného pouťovým hračkářem a kouzelníkem nočních květin.

Odpovídající pasáže z krajních částí *Podivuhodného kouzelníka* odlišným způsobem dělí příliš dlouhé verše. Je to jediný nedostatek grafiky, na který jsem připadl, a možná i jediný nedostatek knihy. Závěrem bych rád popřál *České knižnici* mnoho úspěchů a vybídl ji k lepší propagaci včetně nabídky subskripce a jasného sdělení, jak objednávat starší svazky.

Jonáš Hájek

EGBÉRIE, OLTÉNIE A JINÁ NEPROZKOUMANÁ ÚZEMÍ SYLVY FISCHEROVÉ

Sylva Fischerová: Egbérie a Olténie
Ilustroval Juraj Horváth
Baobab, Praha 2012

Časopis *Respekt* se tvorbě pro děti příliš nevěnuje. Je to škoda. Tím spíš čtenář tematiky lačný mohl zpozornět při četbě článku Ondřeje Nezbedy *Věci dobré, věci zlé* (č. 11/2012), který pojednává o knížkách Sylvy Fischerové – a rovněž o její aktuální knížce pro děti. Některé věci, dobré i zlé, je radno uvést na pravou míru.

O knížce *Egbérie a Olténie*, jak se knížka jmenuje, se z dotyčného článku čtenář dozví zejména to, že jde o pohádky spíše filozofické než pro děti (protože autorka je vzděláním filozofka) a že kniha určitě neměla chybět v letošních nominacích na Magnesii Literu (hodilo by se to vzhledem k tomu, že autorčina sestra Viola jednu Literu za knihu pro děti dostala). Důvod k hypotetické nominaci je dále spatřován v rafinovaných geopolitických narážkách a v plánovitém odmítnutí infantility, která je v pohádkách tak často protivná.

Nerad bych se autora článku dotknul, ale jeho pohled na knížku mi přijde – inu, jako z časopisu, který do oblasti literatury pro děti zabrousí spíše náhodou či omylem (ostatně zde šlo hlavně o Fischerové povídkovou knihu *Pasáž*). Autorské pohádky Sylvy Fischerové totiž infantilitu neodmítají programově, ale jaksi z nezáměrné podstaty autorčina psaní. Autorka svým psaním pro děti dokonce zapadá do aktuálních trendů, jakými jsou např. splývání dětského a dospělého čtenáře a skutečnost, že pro děti píše kdekdo, od koho bychom to nečekali. Ale to hlavní je, že se jí oběma svými knížkami pro děti podařilo ukázat, že dětem rozumí ne jako filozofka, ale jako rodič se zájmem o to, jak jeho potomstvo vnímá svět.

Tak mi to přišlo hlavně u knížky předešlé, *Júly a Hmýzy* z roku 2006. Odposlouchané dialogy holčiček ze sídliště i jejich hodně ulítlá dobrodružství (např. setkání s geometrickými tvary cestou z nákupu) působily něčím až nenápadně, ale tím přesvědčivěji. *Egbérie a Olténie* je knižní špalek zvící 238 stran a stejně jako předešlou knihu ho vydal *Baobab*, tentokrát s ilustracemi Juraje Horvátha. Formálně se jedná o poměrně nesourodou směs pohádek situovaných povětšinou do exotických končin (Japonsko, Austrálie, Nepál), ale i na kuchyňskou linku české domácnosti (např. obzvláště výstřední pohádka *Chlebovka a rohlikovka*, v níž dojde i na primátora Béma).

Někdy se text tváří jako adaptace známých folklorních motivů (*Jak chtěl Pánbůh Romovo dobro* či *O nevyprávěných pohádkách*), jindy působí, jako by jej napsali na Venuši. Ale nějaký ten vyšinutý prvek najdeme v každém textu této knížky – většinou se týká všemožných kouzel, nad nimiž – na rozdíl od klasických pohádek – většinou žasnou i hrdinové příběhů a nejednou i vypravěčka. Jako by se schválně nechávala zaskočit vlastní fantazií a jejími veletoči.

Kromě toho je hlavní spojovací linkou všech pohádek bravurní práce s jazykem, který vrací do oběhu slova málem zapomenutá a umí i trefně zanadávat, aniž by byl sprostý. A divoké vypravěčské tempo. A ano, budiž, geopolitické narážky. Ale když jsem nedávno předčítal dětem titulní pohádku, bavily je spíš lampióny ve tvaru kremrolí a mluvicí krvavé pomeranče. Zkrátka a dobře – knížka Sylvy Fischerové má co nabídnout čtenářům-intelektuálům, ale hlavně dětem, zejména těm post-postmoderního věku.

Radek Malý

INZERCE

RYBA NA RUBY

tóny–barvy– vůně

klub–obchod –čajovna

Mánesova 87, Praha 2
(metro A, stanice Jiřího z Poděbrad)

Otevřeno denně kromě neděle
od 10 do 22 hodin

INZERCE

DIVADLO NA ZÁBRADLÍ

DUBEN

ČÍ JE TO MĚSTO? Sezóna 2011/2012
1.ne/ Vernisáž výstavy Jakuba Štětky „Močála“ / 19.00
SUKNĚ V AKCI / EKNG / host / 17.00
2.po/ UBU SE BAVÍ / J. Havelka a kol. / režie J. Havelka
3.út/ DOMOV MŮJ / J. Pokorný / režie D. Czesany
4.st/ LOUIS A LOUISA
D. Gieselmann, K. Schumacher / režie J. Nvota
5.čt/ SPACÍ VADY / R. Denemarková / režie S. Radun
6.pá/ ASANACE / V. Havel / režie D. Czesany
9.po/ TOYS FOR BOYS / EKNG
10.út/ DENNĚ (PONÍCI SLABOSTI)
E. Tobiáš / režie J. Nebeský
11.st/ Zájezd (Litoměřice)
12.čt/ ASANACE / V. Havel / režie D. Czesany
13.pá/ TARTUFFE GAMES
Pan Molière a kolektiv / režie J. Frič
14.so/ POHÁDKA Z KERKONOŠ / od 6 let / EKNG / 15.00
ČESKÁ VÁLKA / M. Bambušek / režie D. Czesany
15.ne/ 120 DNÍ SVOBODY / EKNG
16.po/ SARABANDA / I. Bergman / DERNIÉRA
17.út/ UBU SE BAVÍ / J. Havelka a kol. / režie J. Havelka
18.st/ PÍSKOVIŠTĚ / M. Walczak / režie J. Pokorný / EK
19.čt/ ZÁZRAK V ČERNÉM DOMĚ / M. Uhde / režie J. Nvota
20.pá/ AMBRÓZIE
R. Schimmelpfennig / režie D. Czesany
21.so/ ASANACE / V. Havel / With English Subtitles
22.ne/ VOĎ VÁS PÁNBŮ / HOST
23.po/ KOMPLIC / F. Dürrenmatt / režie D. Czesany
24.út/ DENNĚ (PONÍCI SLABOSTI)
E. Tobiáš / režie J. Nebeský
25.st/ DOMOV MŮJ / J. Pokorný / režie D. Czesany
26.čt/ TARTUFFE GAMES
Pan Molière a kolektiv / režie J. Frič
27.pá/ CHAMELEON / EKNG
28.so/ ČÍ JE TO MĚSTO? / beseda
29.ne/ EXISTENCE V TENZI / EKNG
30.pá/ KOLONIE / L. Ferenzová / režie L. Ferenzová

Pokladna otevřena: po – pá 14 – 20 • Tel: 222 868 868
rezervace e-mailem: pokladna@nazabradli.cz •
www.nazabradli.cz • Anenské nám. 5 • 115 33 Praha 1
Začátky představení v 19.00, není-li uvedeno jinak.